

потребує подальшого врегулювання або шляхом розширення понять «творчого внеску людини», або через запровадження спеціального режиму охорони для AI-генерованих об'єктів.

Література:

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів : Паризький акт від 24 липня 191 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text

3. Copyright Registration Guidance: Works Containing Material Generated by Artificial Intelligence (U.S. Copyright Office, 2023). URL: https://www.copyright.gov/ai/ai_policy_guidance.pdf?utm_source

4. Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening : Judgment of the Court of 16 July 2009, Case C-5/08. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62008CJ0005>

5. Eva-Maria Painer v Standard VerlagsGmbH and Others : Judgment of the Court of 1 December 2011, Case C-145/10. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62010CJ0145&utm_source

6. World Intellectual Property Organization. Artificial Intelligence and Intellectual Property. URL: https://www.wipo.int/about-ip/en/artificial_intelligence/

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-582-5-26>

РЕАЛІЗАЦІЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ У СПРАВАХ ПРИВАТНОГО ПРАВА

Жукевич Ігор Васильович

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

Постановка проблеми. Виконання судових рішень є ключовою умовою забезпечення конституційного права кожного громадянина на судовий захист. На етапі здійснення судового контролю за виконавчим провадженням розгляд скарг на рішення, дії або бездіяльність

державного виконавця, посадових осіб органів державної виконавчої служби чи приватного виконавця в аспекті виконання рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права спрямований на забезпечення обов'язкового виконання судових рішень, ухвалених на користь особи. Це необхідно для реального захисту її прав, свобод та інтересів, які були порушені, адже без гарантій їх відновлення неможливо повністю реалізувати право кожного на судовий захист. Належна організація виконавчого провадження та передбачена можливість судового оскарження рішень, дій або бездіяльності державних виконавців чи інших уповноважених осіб органів виконавчої служби, а також приватних виконавців є важливими умовами для забезпечення реального та своєчасного виконання судових рішень¹.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України неодноразово було предметом наукових досліджень українських вчених. Серед таких: Е. Є. Регущевський, С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, С. О. Якимчук та ін.

Однак дотепер у науковій літературі недостатньо досліджено реалізацію судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права.

Мета дослідження: проведення аналізу реалізації судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Судовий контроль за виконанням рішень судів у цивільних справах не можна зводити тільки до «вузького» його розуміння з приводу оскарження рішень, дій або бездіяльності виконавців та інших посадових осіб. На нашу думку, судовий контроль слід розглядати у «широкому» розумінні та повинен включати також і дозвіл («санкціонування») на вчинення певних процесуальних дій у виконавчому провадженні, а також розгляд позовних вимог, які стосуються виконання судових рішень та ухвал (наприклад, позови щодо оспорування оцінки майна у виконавчому провадженні, позови про зняття арешту з майна, позови про визнання торгів недійсними тощо) [1].

¹ Рішення Конституційного Суду України Конституційного від 13 травня 2024 року № 6-р(II)/2024 у справі за конституційною скаргою Лопушанського Володимира Михайловича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини другої статті 3, підпункту 9 пункту 1 частини другої статті 4 Закону України «Про судовий збір» (справа про обов'язковість судового рішення). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-24#Text> (дата звернення: 15.10.2025).

Регламентований судовий контроль за виконанням судових рішень у цивільному судочинстві України у розділі VII Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК)², де передбачається розгляд судами скарг на рішення, дії чи бездіяльність осіб, які здійснюють примусове виконання рішень. Проте такий контроль за своєю суттю обмежується процесом розгляду зазначених скарг, що впливає із тексту статей 447–453 ЦПК [2].

У 2024 році до кодифікації цивільного процесуального права було додано нововведення, яке передбачає можливість судового розгляду заяв про зобов'язання боржників подавати звіти щодо виконання судових рішень. Судова система нині стикається з серйозною нестачею кадрів, і вирішити цю проблему в короткі терміни не вдасться. Водночас, попри повномасштабну війну, розв'язану рф проти України, кількість судових звернень не зменшується, а подекуди навіть зростає. Зокрема, з'явилася нова категорія справ, пов'язана з відшкодуванням шкоди, завданої збройною агресією рф. Упровадження нових механізмів судового контролю за виконанням рішень ще більше збільшить навантаження на суддів. Разом із цим нововведення покладають на суд додатковий обсяг відповідальності.

Проаналізувавши розділ III Рекомендацій Комісії, фахівці дійшли висновку, що запропоновані в ньому умови контролю є складними для ефективного виконання судовою системою. Постійний чи періодичний контроль з боку суддів вимагав би значних часових і організаційних ресурсів, що є практично нереальним. У той же час слід звернути увагу, що розгляд судами скарг на дії посадових осіб вже добре відомий механізм у судовій практиці й не завжди трактується як «контроль». Наприклад, це стосується оскарження рішень чи дій органів державної влади або місцевого самоврядування. Потерпілі у виконавчому провадженні іноді не довіряють діям контролюючих органів, тому мають право оскаржувати рішення, дії або бездіяльність державних виконавців чи інших посадових осіб виконавчої служби, а також приватних виконавців у разі порушення їхніх прав при виконанні судового рішення згідно зі ст. 447-1 ЦПК. Проте судова процедура є затратною як у часі, так і у фінансах, особливо враховуючи необхідність професійної правничої допомоги адвоката. До того ж, відповідно до ст. 451 ЦПК України, суд за результатами розгляду скарги може своїм рішенням скасувати спірні дії або рішення, визнати їх неправомірними та зобов'язати виконавця усунути порушення

² Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1618-15> (дата звернення: 10.10.2025).

(відновити права заявника). Однак законодавство не деталізує способів усунення порушень чи відновлення прав, що унеможливорює самостійне визначення таких способів виконавцем. Саме тому завдання суду полягає у конкретизації цих рішень і визначенні чіткого механізму усунення порушень у роботі виконавців [2].

Варто також відзначити, що Україна, як член Ради Європи, у ході удосконалення законодавства про виконавче провадження повинна брати за основу Керівні принципи щодо виконання відповідних рекомендацій Ради Європи щодо виконання судових рішень, розроблені Європейською комісією з ефективності правосуддя (далі – Керівні принципи та СЕРЕJ). Зауважимо, що метою діяльності цієї Комісії є зменшення навантаження на Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) шляхом підвищення ефективності та якості судової системи в державах-членах. Зважаючи на вказане, напрямки удосконалення виконавчого провадження, визначені в Рекомендаціях Європейської комісії з ефективності правосуддя, також стосуються України та повинні враховуватися фахівцями під час удосконалення відповідного законодавства [3].

Як слушно стверджують С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, Е. Є. Регущевський (2025) Керівні принципи СЕРЕJ, незважаючи на дату їх прийняття – 9-10 грудня 2009 року, досі актуальні для України, і значна їх частина має бути публічно обговорена, а потім імplementована в законодавство про виконавче провадження України, адаптувавши його до правової системи нашої держави. Водночас, аналізовані принципи не можна сприймати як аксіому, оскільки під час їх впровадження в українське законодавство слід враховувати систему органів виконання України. Державна виконавча служба відокремлена від суду та належить до виконавчої гілки влади, а приватні виконавці є самозайнятими особами. Що стосується «гнучкості» процесу виконання рішення, то вона не узгоджується з чітким визначенням ролі виконавця, а також з роллю «постсудового медіатора», тобто медіатора. У Керівних принципах зосереджена не на ролі виконавця як медіатора, а на пропозиції сторонам укладати між собою мирові угоди, де виконавець виконує свою роль, роз'яснюючи сторонам їхні права та обов'язки, наслідки укладення мирової угоди. Недоцільно поєднувати професійні повноваження виконавця та медіатора в одному виконавчому провадженні, хоча б тому, що статуси та функції цих суб'єктів регулюються різним законодавством, і певною мірою суперечать один одному в питаннях оплати. Виконавець не може одночасно отримувати кошти за виконання своїх повноважень та за виконання функцій посередника [3].

Разом з тим, як зауважує С. Якимчук (2025), до оновлення цивільного процесуального законодавства у частині правового регулювання судового контролю, зокрема, змін спрямованих на посилення судового контролю за виконанням рішень, можливості суду впливати на цей процес були фактично обмежені лише розглядом скарг на дії виконавців. Нововведення дозволяють: здійснювати контроль за діями боржника, не очікуючи скарг, а зобов'язуючи подавати звіти; створювати процесуальний моніторинг виконання рішень шляхом аналізу звітів; реагувати на зловживання, включаючи формальну відписку чи затягування виконання, через процесуальні санкції.

Зокрема, йдеться про зміни внесені відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень про судовий контроль за виконанням судових рішень»³. Тобто про доповнення ЦПК України статтями 453-1, 453-2, 453-4, 453-4.

Так, нові положення ЦПК України передбачають:

- право суду за зверненням стягувача зобов'язати боржника подати звіт щодо заходів, вжитих для виконання рішення (ст. 453-1);
- порядок розгляду такої заяви у двадцятиденний строк (ст. 453-2);
- вимоги до змісту звіту, включно з вказівкою на конкретні дії або перешкоди (ст. 453-3);
- процесуальні наслідки у разі відмови у поданні звіту або його неприйняття, включаючи можливість накладення штрафу чи зміну способу виконання рішення (ст. 453-4).

Вказані зміни спрямовані на забезпечення ефективного виконання судових рішень, особливо у справах немайнового характеру, де традиційні виконавчі механізми мають меншу ефективність. Вони зобов'язують боржника пояснювати суду причини невиконання рішення. Запровадження цього механізму створило нову форму активної взаємодії між судом і учасниками процесу на стадії виконання судових рішень [4].

Разом з тим, важливим аспектом механізму реалізації судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права є правозастосовчі акти:

- акти-документи (судові рішення);
- акти-дії (процесуальні дії), що здійснюються судом у межах законодавчо визначених процесуальних форм судового контролю

³ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень про судовий контроль за виконанням судових рішень: Закон України від 21.11.2024 року №4094-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4094-20#Text> (дата звернення: 15.10.2025).

і приймаються (здійснюються) з метою забезпечення фактичного виконання ухвалених судових рішень [5].

Зважаючи на вищевказане, на наш погляд, доцільно було б доповнити ЦПК України статтею 453-5 «Правозастосовчі акти правового механізму судового контролю». Зокрема, вважаємо, що такі законодавчі зміни сприятимуть більш ефективній реалізації судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права.

Висновки. Відтак, з метою підвищення ефективності реалізації судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права вбачаємо за необхідне подальше удосконалення законодавства України щодо судового контролю за виконанням судових рішень шляхом внесення чергових змін до Розділу VII «Судовий контроль за виконанням судових рішень» Цивільного процесуального кодексу України. Зокрема, шляхом доповнення його статтею 453-5 «Правозастосовчі акти правового механізму судового контролю». Таке законодавство має чітко регламентувати не лише види, зміст та форму актів-дій (процесуальний дії), що здійснюються судом у межах законодавчо визначених процесуальних форм судового контролю і приймаються (здійснюються) з метою забезпечення фактичного виконання ухвалених судових рішень, а також і міру юридичної відповідальності за недотримання законодавчих вимог з цього приводу.

Перспективи подальших наукових розвідок. Питання реалізації судового контролю за виконанням рішень у цивільному судочинстві України у справах приватного права потребує подальших наукових розвідок, зокрема, у напрямку вивчення іноземного досвіду з цього приводу.

Література:

1. Жукевич І. В. Реалізація судового контролю за виконанням рішень у цивільних справах. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія : Право.* 2019. № 7. С. 89–95.

2. Фурса С. Я., Фурса Є. І. Судовий контроль за виконанням судових рішень і нагляд за діяльністю виконавців згідно Рекомендацій Європейської комісії з ефективності правосуддя: доцільність законодавчих новел та наукові концепції. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство».* 2025. Випуск № 05. Частина 1. С. 321–327.

3. Fursa S. Ya., Fursa Ye. I., Rehushevskiy E. Ye. Recommendations of the European Commission on the efficiency of justice and their impact on improving enforcement proceedings in Ukraine. *Електронне наукове*

видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2025. Випуск № 4. Частина 3. С. 438–443.

4. Якимчук С. О. Зобов'язання подати звіт про виконання судового рішення як елемент ефективного судового контролю. *Правові засади організації та здійснення публічної влади* : збірник тез VIII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 16 травня 2025 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2025. С. 417–419.

5. Потьомкін С. О. Правозастосовчі акти як елемент правового механізму судового контролю: теоретико-методологічний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2025. № 3(89). С. 49–57.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-582-5-27>

РОЛЬ ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА У ГАРАНТУВАННІ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД

Зленко Сергій Миколайович

*аспірант кафедри правосуддя та філософії
Сумського національного аграрного університету
м. Суми, Україна*

Право, будучи регулятором суспільних відносин, не може бути ідеальним у загалом неідеальному світі. Знаходячи своє вираження у одній із форм – законі, воно мимоволі впадає в залежність від недоліків свого творця. Недосконалості людської природи неодмінно провокують появу вад у законодавстві. Відповідно, саме людина є вирішальним фактором надійності закону як регулятора суспільних відносин.

Їх невинний розвиток і об'єктивно обґрунтована неквапливість процесу законотворення спричиняє «хронічне відставання» законодавства від об'єктивної реальності. Така тенденція була і є характерною для законодавства будь-якого демократично улаштованого суспільства. Наважимося припустити, що навряд чи найближчим часом варто чекати докорінних змін у цьому відношенні. Мова може йти хіба що про темпи відставання.